

Öncü İşçi

Devrimci İşçi
Partisi'nin merkezi
yayın organı
Gerçek gazetesinin
ücretsiz ekidir
Sayı: 6

İşçinin Sözlüğü

Artık-değer

İnsanın ihtiyacı olan bütün ürünler her toplumda emek ürünüdür. Kapitalist toplumda tüm mal ve hizmetler meta niteliği kazanmıştır. Emek ürünü olup da piyasada alınıp satılan her şeye meta diyoruz. Bu mal ve hizmetlerin üretiminde kullanılan makineler, hammaddeler ve enerji de sonuçta emek sayesinde üretilmektedir. Yalnızca bu emek, daha önceki dönemlerde harcanmıştır. Piyasada alınıp satılan ve bu anlamda bir değere sahip olan metaların değeri üretimleri için gereken emek miktarı ile ölçülür. Modern burjuva ekonomi teorileri bu gerçeğin üstünü örtmek üzere geliştirilmiştir. Bilimsel Sosyalizmin kurucusu Karl Marx ise en büyük eseri Kapital'de bu gerçeğin bilimsel tahlilini yaparak sömürü olgusunu ortaya çıkarmıştır. Buna göre işçi, metaların üretimi esnasında emek harcar

ve hammadde, enerji ve makineleri bir araya getirerek bunların değerlerine yeni bir değer katar. Söz gelimi otomotiv fabrikalarında tek başına hiçbir şey ifade etmeyen motorlar, saclar, lastikler, camlar emek sürecinden geçerek otomobil haline gelir. Rastgele bir örnek verirse, işçiler 10 bin liralık hammaddeyi, enerjiyi alır ve makineleri kullanarak 40 bin ya da 50 bin lira değerinde otomobillere dönüştürür. İşçiler bu emeklerinin karşılığında ise sadece geçimlik bir ücret alır, yani emeklerinin değil emek güçlerinin karşılığını alırlar. Emek gücünün karşılığına ücret denir. Ücret işçinin ürettiği değerden küçük bir kısımdır sadece. İşte aradaki bu büyük fark sermayenin kârının kaynağıdır. Marx, bunun adını artık-değer olarak koymuştur.

Sömürü

İnsanlar avcı ve toplayıcı olarak yaşarken sadece yaşamlarını ve

soylarını devam ettirebilecek kadar üretim yapıyorlardı. Tarımla birlikte insan, kendi ihtiyacından fazla da üretebilme kapasitesine sahip oldu. Bu ihtiyaç fazlası ürün, tarlalar kimsenin özel mülkü değilken festivaller, ziyafetler düzenlenerek toplum tarafından tüketilmiş. Ancak ne zaman tarlalar birileri tarafından kendi özel mülkiyeti haline getirilmiş ve bu özel mülkiyet silahlı adamlar tarafından silahsız üreticilere karşı koruma altına alınmış, işte o zaman o azınlık sınıf bu fazla ürüne el koymaya başlamıştır. Kölecilikten feodalizme, oradan bugünün kapitalizmine kadar tüm hakim sınıflar üretimde oluşan bu artığa el koyarak hüküm sürmüştür. İşte bu artığa el koymanın adı sömürüdür. Kapitalizmde bu artığın adı artık değerdir. İşçilerin ürettiği değerden aldıkları ücreti çıkardığımızda artık değeri buluruz. Emeğin ürettiği artık değer, ücretlere oranı bize artık değer oranını, başka bir ifadeyle sömürü oranını verir. Marx'ın ortaya koyduğu bu yaklaşıma somut bir örnek olarak yapılan

hesaplamalarda bugün Ford fabrikalarında sömürü oranı %314, Tofaş'ta %551, Türk Traktör'de %587 seviyesindedir. Bunun anlamı şudur. Söz gelimi Tofaş'ta ortalama bir işçi 1500 TL ücret aldığı için patrona bunun 5 buçuk katını yani 8250 TL kazandırmaktadır. Marx'ın bilimsel analizi, patronların «Yüksek ücret verirsek yanarız, batırız.» diye ağlamalarının kandırmacadan ve demagojiden başka bir şey olmadığını anlamamızı sağlamaktadır. Onlar diğer kapitalistlerle rekabette avantaj elde etmek ve kriz dönemlerinde faturayı işçiye yıkmak için her zaman şikâyet ederler. İşçilerin sendikalaşmayla sömürü oranını azaltması, çok daha yüksek ücretler alması pek ala mümkündür. Ancak tabii ki sendikal mücadeleyle sömürü tam olarak ortadan kaldırılamaz. Bunun için, yani işçinin emek gücünün değil de emeğinin karşılığını alabilmesi için fabrikaların özel mülkiyetine son verilmesine ihtiyaç vardır. Bu da ancak sosyalizme doğru yol almakla mümkündür.

İşçinin Programı

İşçisiyle, işsiziyile, kamu çalışanıyla, emeklisiyle işçi sınıfı/proletarya ayağa kalkıp mücadele vermedikçe, sendikalarını bürokrasiden geri kazanmadıkça, bu mücadelesini siyaset sahnesine çıkararak yürütmedikçe, öteki büyük savaşların; işçilerin, emekçilerin, ezilenlerin çıkarları doğrultusunda ilerici bir çözüme kavuşturulması mümkün değildir. Türkiye'nin emperyalizmin hizmetkarlığından kurtulması da, Kürt sorununun adil bir politik çözüme kavuşturulması da, halkın burjuvazinin iki kampının savaşının cephaneliği olmaktan kurtulması da işçi sınıfının siyasete bağımsız olarak ağırlığını koymasıyla ve emekçileri, ezilenleri müttefik olarak kazanmasıyla mümkün olacaktır.

* Bu bölüm, Devrimci İşçi Partisi Programı'ndan alınmıştır.

Sınıf mücadelesinde sendikalar

Sendikaların ortaya çıkışı

İşçi sınıfı kapitalistlere karşı her zaman bir mücadele içinde olmuştur. Ancak bu mücadele ilkel biçimlerle başlamış ve zaman içinde bilinçli bir sınıf mücadelesine dönüşmüştür. İşçiler ilkin, ağır sömürü koşullarının ve işsizliğin sorumlusu olarak makineleri görmüştür. Daha 18. yüz-

yılda ilk makine kırma eylemleri görülmüş, makine kırıcılık 19. yüzyıl başında yaygın bir eylem biçimi olarak gözlemlenmiştir.

Zamanla makineleri kırmanın çözüm olmadığını gören işçi sınıfı adım adım üretimden gelen gücünü fark etmiş ve ağır çalışma koşullarına, 16 saate varan çalışma saatlerine, düşük ücretlere ya

da ücretlerin ödenmemesine karşı iş bırakmaya, greve gitmeye başlamıştır. Grevlerde, üretimi durdurarak patronu tatlı kârlarından eden işçiler grevler uzadıkça açlıkla yüz yüze kalıyorlardı. Bu deneyimler yaşandıkça güvendikleri öncü işçiler aracılığıyla gizli örgütler kurarak para toplama ve beraber oluşturdukları dayanışma sandıklarında biriken paraları grevlerde kullanmaya başladılar. Böylece sendikalar oluştu. Sendikalar uzun yıllar yasadışı olarak faaliyet yürüttü. Sanayi devriminin merkezi olan İngiltere'de 1824 yılında, Fransa'da ise 1884 yılında yasal statüye kavuşabildi.

Sendikalarda bir araya gelen işçiler kitlesel biçimde sosyalist partilere katılmaya başladı. İşçilerin sendikal bilincinin siyasi bir sınıf bilincine dönüşmesi karşısında sermaye, sendikaları içerden fethetme yoluna gitti. Sendikalarda işçilerden ayrıışan bir sendika bürokrasisinin oluşmasını teşvik etti. Sendika yöne-

ticilerini kendi sosyal ortamlarına aldı. «Rakı masasında sözleşme imzalama» olarak bildiğimiz türden işbirlikleri yapıldı. Bir yandan komünistler sendikaları sınıf mücadelesine doğru çekerken, diğer yandan sermaye, bürokratlarla işbirliği yaparak ve onları yanına çekerek sarı sendikaların temellerini attı.

Türkiye'de sendikal hareket

Osmanlı'da 19. yüzyılda başlayan işçi hareketleri Abdülhamit baskısı altında faaliyet yürütmek zorunda kaldı. İlk sendika benzeri işçi örgütü, savaş sanayii fabrikalarında örgütlenmiş hem işçilerin haklarını savunmaya çalışmış hem de Abdülhamit'e karşı devrimci siyasi faaliyetlerde bulunmuştur. Daha sonraki yıllarda da işçi hareketi sosyalist hareketlerle birlikte gelişmiş, bugünkü anlamda sendikal örgütlenmeler ancak 1947'de yasallaşmıştır.

Türk-İş

1947'den itibaren çeşitli iş-

kollarında kurulan sendikalar 1952'de birleşerek Türk-İş'i oluşturdu. Türk-İş halen en büyük sendika konfederasyonu olarak sendikal hareketin bel kemiğini oluşturmaktadır. Bugün Türk-İş çatısı altında, Tes-İş, Türk Metal, Basisen, Çimse-İş gibi sarı sendikaların yanı sıra sendikal güç birliği adı altında bir araya gelmiş merkez eğilime muhalif sendikalar ya da şubeler de mevcuttur. Bir önceki Türk-İş Genel Başkanı Mustafa Kumlu ile onun yerine koltuğa geçen Demiryol-İş Genel Başkanı Ergün Atalay, Erdoğan ve AKP'ye yakınlıklarıyla bilinmektedir. 33 sendikası olan Türk-İş 780 bin üyesi ile kendisine en yakın konfederasyondan 500 bin kişi daha fazla üyeye sahiptir. Türk-İş 12 Eylül darbesinde kapatılmayan tek konfederasyondur. Dönemin Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide, işçi haklarını ayaklar altına alan cuntanın kurduğu hükümette çalışma ve sosyal güvenlik bakanlığı yapmıştır.

DİSK'in yükselişi

1960'lı yıllar sınıf mücadelesinin yükseldiği yıllardı. 27 Mayıs darbesinin ardından yapılan anayasa, grev hakkını ön görse de bu hak mevzuata yansıtılmadığı için işçiler grev yapamıyordu. 1963'te Kavel Kablo fabrikasında işçiler grev hakkını grev yaparak kazandı. Başarıyla sonuçlanan grevin ardından grev hakkı yasalaştı. 1961 yılında Türk-İş bünyesindeki Maden-İş, Lastik-İş, İlaç ve Kimya İşçileri Sendikası, Yaprak Tütün İşçileri Sendikası gibi sendikaların önder kadroları bir araya gelerek Türkiye İşçi Partisi'ni kurdu. Bu parti 1965'te 15 milletvekili ile meclise girdi.

1967'de ise Türk-İş'ten ayrılan Maden-İş, Basın-İş, Lastik-İş ile onlara katılan Bağımsız Gıda-İş ve Zonguldak Maden İşçileri Sendikası DİSK'i (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) kurdular. İşçiler DİSK'i giderek daha çok sahiplendiler. 1970 yılına gelindiğinde ise DİSK'in büyümesini önlemek üzere sendikal özgürlükleri kısıtlayan bir yasanın çıkarılmasına karşı Türkiye işçi hareketi tarihinin en büyük ayaklanması yaşandı. 15-16 Haziran bir silahsız işçi ayaklanmasıydı. İstanbul ve çevresinden 75 bine yakın işçi katıldı. Tanklarla kurulmuş bariyerlerin aşıldığı bu muazzam ayaklanmanın ardından söz konusu yasa çöpe atıldı.

DİSK 12 Mart'ın yarattığı baskı rejimine rağmen 1970'li yıllara da damgasını vurdu. 1975 yılına kadar Türkiye sanayisinin kalbi olan metal sektöründe bugünkü Birleşik Metal'in atası olan Maden-İş hakim sendika konumuna geldi. 1975'e kadar fabrikalarda yetki için yapılan referandumların tamamına yakını DİSK'e bağlı sendikalar kazanmıştı. Bu yıllar işçi ücretlerinin grev silahının da kullanılmasıyla arttırılabildiği bir dönem oldu.

İşçi sınıfına darbe: 12 Eylül

1975'te Devlet Güvenlik Mahkemeleri yasanının çıkarılmasını engelleyen büyük direniş, MESS'e karşı 1977 Büyük Grevi, 1977-1978 kitlesel 1 Mayıs'lar, Tarih direnişi ve birçok eylemler işçi sınıfının sendikal mücadeleleri aşır siyaset masasına da yumruğunu vurmaya başladığının delilleriydi. 12 Eylül 1980'deki askeri darbe en çok işçi sınıfına ve onun siyasal, sendikal örgütlerine karşı yapıldı. 12 Eylül'ün ardından Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Halit Narin, "Bugüne kadar onlar güldü biz ağladık, şimdi gülme sırası bizde." diyerek bu darbenin kendi çıkarlarını kolladığını veciz bir ifadeyle gözler önüne sermiştir. Türkiye'de işçi ücretlerinin 1980 öncesi ve sonrasında gösterdiği gelişme Halit Narin'in sözlerinin kanıtı niteliğindedir.

1980 sonrasında sürekli azalan reel ücretler ancak 1989-90 yıllarındaki büyük işçi eylemleri ve madenci grevinin etkisiyle yeniden yükselmiştir. 1980 darbesiyle kapatılan DİSK'in yeniden kurulması da bu dönemin ardından olmuştur.

Metal sektöründe sarı sendika saltanatı

1992'de tekrar kurulan DİSK, işçi sınıfı için yeni bir umut olmayı başaramamıştır. 12 Eylül'den sonra özellikle sendikal mücadelenin kalbi olan metal sektörünün dev fabrikaları Türk Metal'e emanet edilmiş ve burada başta Koç Holding işyerlerinde olmak üzere sarı sendikanın saltanatı kurulmuştu. Bu saltanat 1998'de Türk Metal üyesi fabrikalarda kitlesel istifalar ile ve 2011'de Bosch ve Rexroth fabrikalarının Devrimci İşçi Sendikaları Birleşik Metal'e geçişiyle iki defa sarsıldı. Ancak her ikisinde de Türk Metal-MESS ittifakı kazandı. En son Bursa'dan başlayarak Kocaeli, Eskişehir ve Ankara'ya yayılan istifa dalgası ve grevler nihayet bu saltanata etkili bir darbe vurabildi.

Yeni DİSK: Sınıf mücadelesi yerine sosyal diyalog

DİSK yeniden kurulduğunda 1980 öncesindeki gücünden ve etkinliğinden uzak kalmıştır. Paşabahçe, SEKA işgalleri, TEKELE direnişi, Türk-İş'e bağlı sendikaların bünyesinde gerçekleşmiştir. DİSK sendikacılık açısından Türk-İş'in içindeki muhalif sendikalardan çok farklı sınıf mücadelecisi bir tutum göstermemiştir. CHP'li belediyelerde örgütlenen Genel-İş sendikası yer yer sarı sendikalarla benzer tutumlar sergileyebilmiş, siyasi eğilimler açısından ise Lastik-İş örneğinde olduğu gibi gerici eğilimler hakim pozisyona gelebilmiştir. Bunda, yeniden kurulduktan sonra DİSK'in sınıf mücadelesi yerine AB tipi sosyal diyalog sendikacılığını benimsemesinin rolü büyüktür.

AKP'nin işçi kolu: Hak-İş

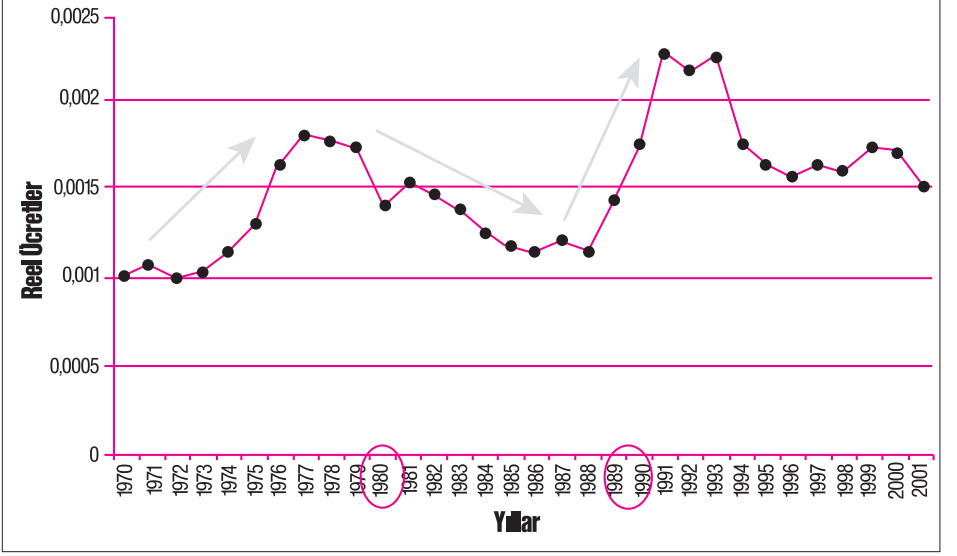
1976 yılında siyasal İslam eğilimli bir konfederasyon olarak kurulan Hak-İş ise DİSK ve Türk-İş'in arkasında kaldığı yılların ardından 2002'de AKP'nin iktidara gelmesiyle dönemin önde gelen sarı sendikası olarak atağa geçmiştir. Özellikle belediyelerde Hizmet-İş, banka ve sigortacılık alanında Öz Finans-İş tam bir sarı sendika ve AKP işçi kolu gibi çalışmaktadır. Çelik-İş sendikası ise Kardemir ve İsdemir gibi stratejik fabrikalarda özelleştirmelerin aracı kurumu gibi çalışmıştır; halen de bir sarı sendika olarak işverene İnsan Kaynakları hizmeti vermektedir. Bugün işçi sınıfına en büyük saldırı başlığı olan kıdem tazminat-

larının kaldırılmasını savunan tek konfederasyondur.

Mevcut sendikalara nasıl bakmalıyız

Öncü işçiler, bu yazıda sayılan sendikaların hepsinde çalışırlar. DİSK'in sol olduğu için diğerlerinin yanında özel ve farklı bir yere konulması yanlıştır. DİSK sol olmaktan ziyade CHP'nin hakimiyeti altındaki bir sendikadır. Bu özelliği ile 80 öncesinde sınıf mücadelelerinin merkezinde olma özelliğinden uzak kalmıştır. Devrimci işçiler sendika farkı gözetmeksizin tüm sendikaların tabanında üye işçileri bilinçlendirmeye gayret ederler. Örgütsüz işyerlerinde sendikal örgütlenmenin kurulması için başı çekerler. Son metal grevinde olduğu gibi sarı sendikalardan kopuşları örgütlerken bu kopuşların yeni bir sendikal örgütlülükle taçlandırılmasını savunurlar. Bu noktada DİSK, devrimci işçilerin kefil olabileceği bir özellik

TÜRKİYE İMALAT SANAYİNDE REEL ÜCRETLER / 1970-2001

İMALAT SANAYİNDE KATMA DEĞER İÇİNDE ÜCRETLERİN PAYI

taşımamaktadır. Buna karşılık DİSK'in de sınıf mücadelecisi bir çizgiye çekilmesi için yeni katılımlarla tabanın canlandırılması ve taban komiteleri aracılığıyla işçi denetiminin kuvvetlendirilmesi son derece önemlidir. Sendikalara yönelik olarak devrimci işçilerin benimseyeceği politika-

lar açısından sınıfın genel çıkarlarını gözetmek esastır. Sendika yönetimlerine güvenmek yerine taban örgütlerine dayanmak ise benimsenmesi gereken biricik yöntemdir. "Sendikaya üye ol, sahip çık, denetle" ve "devrimci işçiler sendika yönetimine" temel şiarlarımızdır.

1975 EKİM'İNE KADAR UYGULANAN REFERANDUMLAR

İŞYERİ	KATILAN SENDİKALAR	KAZANAN SENDİKA
Beko Teknik	Maden-İş (Disk) Cevher-İş (Türk-İş)	Maden-İş (Disk)
Kartal Kaplama	Asis (Disk) Ağaç-İş (Türk-İş)	Asis (Disk)
Cariton Oteli	Turizm-İş (Disk) Oleyis (Türk-İş)	Turizm-İş (Disk)
Unilever	Gıda-İş (Disk) Tek Gıda-İş (Türk-İş)	Gıda-İş (Disk)
Prosiz Metal	Maden-İş (Disk) Türk Metal-İş (Türk-İş)	Maden-İş (Disk)
E.C.A	Maden-İş (Disk) Otomobil-İş (Bağ.)	Maden-İş (Disk)
Tüdaş Konserve	Gıda-İş (Disk) Tek Gıda-İş (Türk-İş)	Gıda-İş (Disk)
D.İ.E Matbaası	Basın-İş (Disk) Basın-İş (Türk-İş)	Basın-İş (Disk)
Erenköy Verim Dis.	D.Sağlık-İş (Disk) Sağlık-İş (Türk-İş)	D. Sağlık-İş (Disk)
Sedef Düğme	Kauçuk-İş (Türk-İş) İdeal Lastik-İş (Türk-İş)	Kauçuk-İş (Türk-İş)
M.K.E.	Türk Metal-İş (Türk-İş) Çağdaş Metal-İş (Bağ.)	Türk Metal-İş (Türk-İş)
Et Balık Kurumu	Tek Gıda-İş (Türk-İş) Besin-İş (Bağ.)	Besin-İş (Bağ.)
İmar İskan Bak.	Tez Büro-İş (Türk-İş) Tek Bank-İş (Bağ.)	Tez Büro-İş (Türk-İş)
Adana İnşaat	Tk. Yapı-İş (Bağ.) Yapı-İş (Bağ.)	(Bağımsız)
Teknik Kimya	Kimya-İş (Disk) Türk Pek-İş (Misk)	Kimya-İş (Disk)
Elka	Asis (Disk) Ağaç-İş (Türk-İş)	Asis (Disk)
Akçimento	Keramik-İş (Disk) Çimse-İş (Türk-İş)	Keramik-İş (Disk)
Dinarsi	Tekstil (Disk) Teksif (Türk-İş)	Tekstil (Disk)
Ülker	Gıda-İş (Disk) Tek Gıda-İş (Türk-İş)	Gıda-İş (Disk)
Samsun Bakır	Maden-İş (Disk) Çağdaş Metal-İş (Bağ.)	Çağdaş Metal-İş (Bağ.)
Erdemir	Maden-İş (Disk) Türk Metal-İş (Türk-İş)	Maden-İş (Disk)
Tofaş	Maden-İş (Disk) Çağdaş Metal-İş (Bağ.)	Maden-İş (Disk)
Renault	Maden-İş (Disk) Çağdaş Metal-İş (Bağ.)	Maden-İş (Disk)
Mako	Maden-İş (Disk) Çağdaş Metal-İş (Bağ.)	Maden-İş (Disk)
Merç Tekstil	Tekstil (Disk) Teksif (Türk-İş)	Tekstil (Disk)
Sağlar Alüminyum	Maden-İş (Disk) Otomobil-İş (Bağ.)	Maden-İş (Disk)
T. Demir Döküm	Maden-İş (Disk) Otomobil-İş (Bağ.)	Maden-İş (Disk)
Mutlu Makine	Maden-İş (Disk) Cevher-İş (Türk-İş)	Maden-İş (Disk)
Aysal	Maden-İş (Disk) Otomobil-İş (Bağ.)	Maden-İş (Disk)
Boğaziçi Üni.	Tez Büro-İş (Türk-İş) Bağ. Tez Büro-İş (Bağ.)	Tez Büro-İş (Türk-İş)
Plastik Sanayii	Kauçuk-İş (Türk-İş) Bağ. Tez Büro-İş (Bağ.)	Kauçuk-İş (Türk-İş)
T.D.D Radyatör	Maden-İş (Disk) Otomobil-İş (Bağ.)	Maden-İş (Disk)
Tekimal Asansör	Maden-İş (Disk) İdeal Lastik-İş (Türk-İş)	(Hiçbiri kazanamadı)
Altintel Melamin	Kauçuk-İş (Türk-İş) İdeal Lastik-İş (Türk-İş)	Kauçuk-İş (Türk-İş)
Termo Buhar	Maden-İş (Disk) Tek Met-İş (Bağ.)	Maden-İş (Disk)
Büyükrere Bahçe	Tarım-İş (Türk-İş) Milli Tarım-İş (Misk)	Milli Tarım-İş (Misk)

Kaynak: Ayrıntılı Haber, 15 Ekim 1975